

תיקוני עירובין

עירובין למעשה
עיון | שימוש | כשרות

מוקד העירובין
בארץ הקודש
054-84-833-20

גליון שאלות הלכתיות

המתחדשות מידי שבוע בבדיקת העירובים השכונתיים

גליון מס' 238
שבט תש"פ

מהודר. אלא שיש בתוכו שטחים גדולים שאין אדם שיעבור בתוכם, מחמת מצב השטח שהוא מלא בקוצים וסלעים. והדין מבואר בשו"ע (סי' שנ"ח ס"ט י') ששטח יותר מבית סאתיים שזרעו אותו, אינו ראוי למעבר, ונעשה כרמלית מדרבנן [ונקרא קרפף], ואסור לטלטל בתוכו, ומחמת זה אסור לטלטל גם בכל הישוב, כיון שהוא פרוץ למקום האסור. ואמנם בעירובים עירוניים מקילים בזה, ומחלקים בין זרעים שנזרעו בידיים לקוצים שעלו מאליהם, אבל הוראת מרן הגר"ש אלישיב זצ"ל שהמקום נאסר מעיקר הדין, והרי זה דומה למקום שזוץ במים בשטח יותר מבית סאתיים, שאע"פ שלא עשו זאת בידיים, והם הגיעו בעל כרחו, בכל זאת פסק השו"ע (שם סעיף י"א) שהמקום נאסר מן הדין. וכך נוקטים בכל העירובים השכונתיים.

לפ"ז כאשר ישיבה נוסעת למקום כזה, צריך דבר ראשון ללמד את הבחורים שגם אלו שרגילים לטלטל בשכונה, בשבת זו לא יטלטלו מחוץ למקום הארוח. דבר שני, אם הארוח עצמו מתפרש על כמה מבנים, צימרים, בהמ"ז, וחדר אוכל, וברור שהבחורים צריכים לטלטל מבנין לבנין, חייבים לדאוג שיהיה סביב המבנים היקף מהודר כנהוג בעירובים השכונתיים, שלא לגרום לבחורים להקל מכפי מנהגם, ומכפי הדרך שחינכו אותם הוריהם. ואכן במקרה זה הישיבה פנתה למוקד העירוב, וביקשה שיבואו להתקין להם עירוב נפרד סביב בית הארוח.

ביום חמישי יצא אחד מהמומחים ממרכז הארץ, עם רכב מצויד באביזרים הנצרכים, לחיים וחוטים מסוג מסוים כפי הנחיות של מוקד העירוב, והעמיד את העירוב. לאחר מכן כשבאו בני הישיבה, הלכו ובדקו מסביב שכל החוטים קיימים ושלמים, וכן הניחו עירוב חצרות לחומרא, ושמחו שזוכים לקיים את שמירת השבת בהידור, גם בשבת רוממות ובתנאי שטח.

בהתקנת העירוב התמודדו העוסקים עם אילתורים מגוונים מאוד, במקום אחד השתמשו בסלע גדול בגובה כשני מטרים, שעמד בסמוך לבית הארוח בשטח שלא משתמשים בו, וקדחו בו והכניסו ברגים, קשרו אליו חוטים, וחיברו לו לחיים, וכך עשו צורת פתח במקום שאין עמודי עירוב. במקום אחר בחרו עץ מסוים שהיה מתאים לפי תנאי השטח, קשרו אליו חוטים מהבית הראשון עד העץ, ומהעץ עד המבנה של חדר האוכל, והעמידו גם שם לחיים תחת כל חוט. המלאכה היתה מורכבת ודורשת מיומנות טכנית, יחד עם ידע רחב בהלכה, ובס"ד הצליחו לעמוד במשימה.

דין מחיצה תלויה כשיש חלל תחת הקראון

באחד מהקצוות של המתחם, חיברו את צורת הפתח אל הקראון של הצימרים, מצד ימין של הפתח, ואח"כ עשו עוד צורת הפתח שמתחילה מצד שמאל של הפתח, וממשיכה אל צורת הפתח הבאה, וזאת כדי שהפתח אל הצימר יהיה בתוך העירוב, וקירות המבנה הם יהיו גבול העירוב. אולם כאן הם שמו לב, שבשונה משאר החדרים והקראונים הבנויים על הקרקע, כאן הקראון

דין מחיצה תלויה בחלל תחת המבנה

הזוהי מוגבה כחצי מטר מעל הקרקע, ויש לו מדרגות, וכעין רמפה, לעלות ולהיכנס אליו. במצב כזה הרי הקירות של החדר הם "מחיצה תלויה", שכל מחיצה שגבוהה מהקרקע ג' טפחים, אינה כשרה למחיצה, משום שהגדלים יכולים לבקוע ולעבור תחתיה, כמבואר

בגמ' (עירובין דף י"ב:) ובפוסקים בכמה מקומות (משנ"ב סי' ס"ג ס"ק ל"ה, ועוד), וא"כ אי אפשר שהם ימשו גבול לעירוב.

אבל צריך להוסיף ולבאר, שכלפי מי שנמצא בתוך החדר, אין בעיה שיש חלל מתחת החדר, כי כלפי הקרקע שבפנים יש מחיצה מעולה, שסמוכה לקרקע החדר. אלא הבעיה היא רק כלפי העירוב שמחוץ לחדר, שצריך להשתמש בקירות החדר להבדיל בין הקרקע שבתוך חצר המתחם, לבין הקרקע שמחוץ למתחם, וביחס לקרקע שבחצר הרי הקירות הם מחיצה תלויה. ואינם כשרים לשמש למחיצה כלפי חוץ, אפילו שכלפי תוך החדר הם כשרים למחיצה.

פירצה המורה בישיבות שנוסעות למקום שאין עירוב כדין

בתקופה זו מתקבלות הרבה פניות מישיבות ומוסדות, וכן מתלמידים, ומהורי תלמידים בישיבות ומוסדות שעושים שבת התאחדות לתלמידיהם, ונוסעים לישובים הפרוסים ברחבי הארץ, ובהרבה מהם אין עירוב כראוי לבני הישיבות, ואפילו אינו מספיק לילדים הקטנים של המשפחות. המצב כיום בעירובים בישובים חלש מאוד, כידוע לכל מי שעוסק בדבר, וכל מי שטיסה קצת לראות, כפי שמוצא בגלילות אלו, ולכן אי אפשר להביא את התלמידים למצב שבו יהיה אסור לטלטל, כי קרוב הדבר שייכשלו ויטלטלו, ולא יעמדו בנסיון, אחרי שהורגלו לטלטל בשכונה שבה העירוב מהודר.

לפעמים המארגנים לא מעלים על דעתם את הנושא, ומזמינים מקום מסוים לאחר בירור מעמיק על טיב תנאי החדרים והמדשאות. וכאשר מתקרבת השבת ואחד מהבחורים או מהצוות מעלה את הנושא, מברר ושומע שהעירוב לא טוב, המארגנים כבר לא יכולים לבטל את השבת, לא יכולים לעבור למקום אחר, מנסים להתעלם מהנושא ולהסיר אחריות.

וכששואלים את ההנהלה על העירוב, אומרים דברים מחוסרי אחריות הלכתית. יש אומרים שהעירוב אינו באחריות של הישיבה, ומי שרוצה שלא יסמוך, דבר כזה הוא מכשול חמור מאוד, שהנהלת הישיבה או המוסד, מביאה בחורים או בחורות שתמיד הורגלו בביתם להקפיד לא לטלטל אלא בשכונה בעירוב ברמת הידור גבוהה, וכעת מעמידים אותם במקום שקשה לא לטלטל בו, כי נמצאים בצימרים פזורים וכל דבר שצריכים להעביר מחדר לחדר או לחדר האוכל, הרי זה טלטול ממש, במצב כזה שלמדים את הצעירים לזלזל ח"ו בשמירת ההלכה כאשר צריכים לצאת לשבת נופש או רוממות.

ובאמת אין כל כך מקום אחר טוב בתנאים האלו, נכון, דרישות ההלכה מגבילות מלהגיע לכל מיני מקומות שיש בהם תנאים טובים של גשמיות, אבל מי כמונו יודע ששמירת השבת ודקדוק ההלכה, הם מתווים את אורחותינו. אסור לנו להביא את הבחורים ואת המשפחות למצב שייכשלו בטלטול האסור, או בטלטול במצב שמחנכים אותם שלא לסמוך עליו, ויש בו דברים שע"פ דין אין להקל בהם, גם אם ברבנות הדתית עושים כך. ברור לכל שלא יביאו מאכלים בכשרות שאינה מקובלת, גם אם בגלל זה לא יוכלו לשכור מקום כלשהו. כך ברור שלא יתכן להביא את הבחורים למצב שהטלטול בכשרות שאינה מקובלת, כי בודאי יהיו רבים שייכשלו בזה.

ויש להוסיף, שגם באופנים שהישיבה או המוסד נוסעים למקום שאינו טוב, רבים מתעלמים מהנושא, ולא מעוררים את הקבוצה שלא יטלטלו, בטענה שהם אחראים רק לכשרות המאכלים ולא לכשרות העירוב. והנה הסיבה האמיתית היא, מפני שמפחדים מהתגובות של המשתתפים שיהיה קשה לא לטלטל, כאשר לא יהיו יכולים לקחת חפצים ומאכלים לחדרם, וק"ו אם יש ילדים קטנים שהם בלי פתרון לטייל כלל, ואולי אפילו אינם יכולים להגיע אל חדר האוכל, לכן מנסים להתנער מאחריות זו. והדבר חמור מאוד, ואין צורך להסביר יותר.

ישיבות שהזמינו את מוקד העירוב להקים עירוב זמני לשבת

בשבועות האחרונים פנו אלינו מכמה ישיבות וסמינרים שנסעו למקומות שונים, וביקשו אישור למקום שבו הם יתארו. חלקם היו במקומות כשרים, והרבה מתוכם שהמקום לא היה מספיק טוב, ביקשו שיבואו צוות המוקד לעשות להם עירוב מהודר סביב למתחם האירוח, והם ישאו בכל העלויות הנצרכות גם אם הם יהיו גבוהות. [כמובן שגם אם העלות של העירוב תהיה גבוהה, אינה מגיעה לעשיירות מהעלות של שבת כזו. אבל בכל זאת כיון שהמודעות על הנחיצות לעירוב מהודר אינה גדולה, קשה להרבה מוסדות להשקיע בזה. ובעז"ה ככל שתתרבה דרישת הציבור והורי התלמידים, יגדל הביקוש והמודעות ויהיו עוד מוסדות שישקיעו בעשיית עירוב, וממילא גם המשכירים יגיעו בשלב מסוים לעשות עירוב למתחם].

אחת מהישיבות שהזמינו עירוב בחודש האחרון, ישיבת "אהל יוסף" ממודיעין עילית, שהיו בשבת בישוב צפון, שהישוב מוקף גדר, וגם יש לו שער שנסגר בשבת, ואין בו דין רשות הרבים, והיה יכול להיות לו עירוב

מתי מועיל לסתום אפילו שאין שיעור מחיצה

הפתרון בזה הוא לסתום את החלל שתחת הקראון, ואז המחיצה תתחיל מהקרקע, ויש להוסיף שבמקרה כזה גם באופן שהסתימה לא תשמש כמחיצה, כגון שיש מתחת אמצע הקראון קיר קטן שסותם חצי מטר, ואינו בשיעור מחיצה, וגם אינו ממשיך את הקירות החיצוניים, כי הוא עמוק ומרוחק יותר מ'ד' טפחים [ואכמ"ל בזה], בכל זאת אם בסופו של דבר לא יהיה סתום, העירוב יהיה כשר, וכך מצוי בהרבה מקומות שיש בתים ישנים שמתחילים בגובה חצי מטר, אבל בעומק יש קיר שסותם עד הקרקע, אפשר להסתמך על בנין כזה שיחשב גבול העירוב. [הטעם משום שבאמת יש מחיצה כשרה בתוך החדר, וכל הבעיה היא שלפני חוץ אני צריך מחיצה לפירצה שבחלל שלמטה מהחדר, אבל אם החלל יהיה סתום, הרי אין בו פירצה, ואז אני יכול להשתמש במחיצה שבתוך החדר. ואכמ"ל].

על פי זה עשו גם במתחם הנ"ל על מנת שהכניסה לחדר תהיה בתוך העירוב, ושאר הקירות ישמשו מחיצה בתוך החדר, לכן סתמו את החלל שתחת הכניסה, ע"י חוטים שקשרו מתחת המכנה, באופן שאין בין חוט לחוט ג' טפחים, ומדין לבדו נחשב שהמקום סתום עד הקרקע.

חדש! שימוש בהוראה בהלכות עירובין בזמנינו

בשבועות אלו נפתח מסלול חדש של "שימוש בהוראה בעירובין", ללימוד כללי הפסק וההוראה בהלכות המורכבות של כשרות העירובים בזמנינו, כפי שנסמרו ל"מוקד העירוב" במשך שנים רבות, מגדולי הדור ומרבני ההוראה בזמנינו, וכפי שמופיע בגליונות אלו במשך יותר מחמש שנים.

עם התפשטות המודעות בציבור שצריכים לשאול ולברר על כשרות העירוב בכל מקום, והדבר לא ברור מאליו, לא בכל מקום שעשו עירוב יש מי שמתחזק אותו, ולא בכל מקום שיש אדם מסור שבודק שיהיו חוטים, ברור שהעירוב כשר ומהודר, כי גם במצבים אלו מצוי לצערינו שנאלצים להיחזק בדברים שיש לאוסרם מעיקר הדין, או שהמתנדבים אינם בקיאים גם בהלכות פשוטות. בכל יום מגיעים למוקד העירוב שאלות רבות מכל רחבי הארץ והעולם, וצריך להוסיף עוד מורי הוראה שיענו לדרישת הציבור, ויסיעו להשיב כהלכה לכל השואלים.

המומחיות והמורכבות במענה בהלכות עירובין

אלא שכלל שהלכות עירובין הן הלכות מורכבות, גם המענה ההלכתי מורכב מאוד, בכל עירוב יש כמה דברים שיוצרים את רמת הכשרות, וצריך לדעת כל מקום כיצד להגדיר את רמת הכשרות שבו, וכמו כן הדברים משתנים הרבה פעמים. גם השואלים אינם שווים, ובמוקד העירוב מתקבלות שאלות מכל שכבות הציבור, ולא הרי התשובה שמשביים לאחראי בעירוב בישוב נידח ששואל לדעת אם ניתן להכשיר בדיעבד, כתשובה שמשביים לאחראי על עירוב שכונתי ששואל על הידור וחשש מסוים. וכן לגבי אנשים פרטיים שאינם אחראים על העירוב, ושואלים עד כמה צריכים להימנע.

בשבוע זה השמיעו לאברכים המשתתפים במסלול הלימוד הקלטות של שאלות ותשובות, ומתוכם מגוון רחב של שאלות ומגוון של שואלים. כגון אשה שגרה מחוץ לבני ברק, ושואלת אם יכולה לטלטל בצומת כביש גהה (כביש 4 שהוא כביש סואן בין עירוני) ולאחר שהשיבו לה שהטלטול אסור הוסיפה שאלה, האם יעזור שהיא תאחז בעגלה יחד עם בעלה ויהיו שנים שעשו פטורים. לעומת שאלה שהגיעה מראש ישיבה שנסע עם תלמידיו למתחם שיש בו רק חשש מסופק לשטח יותר מבית סאתיים שאינו בשימוש, שאינו חמור כל כך אבל ההוראה היא שבני תורה שצריכים עירוב מהודר, צריכים לתקן אותו. וכן שאלה מאברך שהולך במקום שיש עירוב עירוני, האם צריך להסיר כפתורי זררבה מהחולצה ועוד מגוון שאלות.

כיון שהמענה מורכב מאוד, צריך לכך ידע מקיף והבנה טובה ומסודרת בהלכות ובהוראות פסקי זמנינו. בשבוע זה התאספו עשרות אברכים מלומדי השיעורים במסגרת "בודקי עירובין", אברכים שעמלו ורכשו את הידיעות הרבות שנלמדו בשיעורים, ובאו להוסיף וללמוד את דרכי ההוראה. והמצטיינים שבהם יוכלו בקרוב בעז"ה, להורות לעם ה' דבר הלכה.

התקדמות העירובים בזמנינו, והתיקונים המפתיעים כל פעם

בגליון הקודם הבאנו את הנושא של כמות התיקונים שיש בזמנינו בעירובים, על ההתקדמות שיש בשנים האחרונות שעושים את העירובים בצורה קבועה יותר וחזקה, ועי"ז העירובים מחזיקים מעמד יותר, ורמת הכשרות שלהם עולה לפי ההשקעה. אלא שבכל זאת אין אפשרות להסתמך על עירוב בלי לבדוק אותו באותו שבוע, מה שהיה שבוע שעבר, בהרבה מקרים כבר נפסל, חוט אחד נקרע, או לחי אחד נפל, [במקום שהחוט אינו מעל העמוד] זה כבר פוסל את כל העירוב. וגם במקומות שיש

עירובים טובים, עם רוב גדרות ומעט צורות הפתח, ישנם הפתעות מידי פעם, שמלמדים את הבודקים שלא להתרפות.

בשבוע האחרון התקשר אחד מהבודקים של מוקד העירוב, שבודק בקביעות קטע מסוים, ויש חוט אחד שעומד בר זמן רב, כמדומה כמה שנים, מאז שהתיקנו את העמודים, הוא לא נקרע. והנה ביום ששי האחרון מגלים שהוא קרוע. הבודק התפלא מה קרה, האם הגיע מנוף כל כך גבוה. הוא מתבונן ומגלה דבר פשוט, העיריה גזמה את העצים שמסביב, ובדרך כלל גוזמים בצורה שאינה פוגעת בחוט, אבל הפעם הענפים היו גדולים, וגזמו אותם לגמרי עד הגזע, ויחד עם הענפים ירד גם החוט. מבחינה מסוימת הבודק שמח במקרה זה, כי כעת הוא מרגיש שאינו בודק לחינם.

עמוד העירוב שהציל את הנהג

כהנה וכהנה יש לכל מי שבודק עירוב קבוע, על ההפתעות שמתגלות פתאום, על המאמצים לתקן את העירוב. השבוע סיפר לנו האחראי שוכב העירוב ברכסים, איך שגילה השבוע את אחד מעמודי העירוב שוכב מקופל. יש מקום שבסמוך לעמודי העירוב יש כביש מתפתל, והנהגים שנוסעים במהירות, מתקשים לעשות את הסיבוב, ולא אחד ולא שנים סוסים מהכביש. השבוע אחד מהנהגים סטה מהמסלול והתנגש בעמוד של העירוב, העמוד התקפל ונעקר, במצב שלא ניתן להחזירו לשימוש, אלא צריך להתקין עמוד חדש. במקרה זה האחראי נעצב על העמוד שנחסר, אבל ציין שבזכותו הנהג ניצל, כי לולי העמוד ז"ל, הנהג היה מתעופף ומתנגש בעצים החזקים שבשטח הסמוך, ומי יודע מה היה נשאר.

שני פירושים לאיסור שנאמר בתורה

בשבועות אלו נזכר בתורה מצות שמירת השבת, עם ל"ט מלאכות שבת, שכולם לא נזכרו בפירוש, אלא נלמדים מהשוואה למלאכת המשכן. מלבד שני דברים שנזכרו בפירוש, מלאכת הבערה שיצאה מן הכלל, ונכתבה בפרשת ויקהל, ומלאכה נוספת שנכתבה בפרשת בשלח (טז, כט) "ראו כי ה' נתן לכם את השבת, על כן הוא נתון לכם ביום השביעי לחם יומיים, שבו איש תחתיו, אל יצא איש ממקומו ביום השביעי". ונאמרו בו שני פירושים.

בגמרא במסכת עירובין (דף נא.) לומדים מהפסוק איסור של תחומין, הגמרא שואלת הני אלפים אמה היכן כתיבן, דתניא "שבו איש תחתיו" אלו ארבע אמות, "אל יצא איש ממקומו" אלו אלפיים אמה. וכתב הראב"ד שמגמ' זו משמע שאיסור התחומין הוא מן התורה, כדעת רבי עקיבא במסכת סוטה. אבל להלכה אלפיים אמה הם רק מדרבנן. דעת השו"ע והרמ"א (סימן ת"ד) שמ"מ אם הולך י"ב מיל כשיעור מחנה ישראל, עובר באיסור תחומין מן התורה, וכתב המש"ב (סי' שצ"ז סק"א) שהרבה פוסקים חולקים וסוברים שגם י"ב מיל אינו מן התורה.

ברש"י על התורה הביא את דרשת הגמ' וכתב שאין תחומין אלא מדברי סופרים, ועיקרו של הפסוק נאמר על לוקטי המן. כלומר על איסור טלטול והוצאה מרשות לרשות, וכן האריכו התוספות (עירובין דף יז: ד"ה לאו) להוכיח, שעיקר הפסוק לכו"ע נאמר על מלאכות טלטול והוצאה.

חוברת חדשה תמציתית וקלה ללימודו במשפחה

בשבוע זה הוצאנו בסיעתא דשמיא, חוברת חדשה מיוחדת, ללימוד תמציתי וקצר של המשגים היסודיים בעשיית העירובים בזמנינו, בשפה קצרה וקלה, עם שאלות לעיון, ועם תמונות להמחשה, בצורה שכל אדם יכול בהשקעה קטנה לקבל ידיעות ברורות ומקיפות בהלכות עירובין בזמנינו. החוברת מתאימה לכל המשפחה גם לאברכים וגם לגיל הצעיר, כולם יכולים לרכוש בה ידיעות חדשות וטובות.

ניתן להשיג את החוברת

בבני ברק, רחוב אור החיים 23 קומה ב' (3 ש"ח). מי שמעוניין לזכות את הרבים, ולמכור את החוברת בכולל או בבהכ"ס באזור מגוריו. ניתן לפנות למוקד בטל' 05484-83320

